

**ALMAN KAYNAKLARINDA YENİ TÜRK EDEBİYATI:
Otto Hachtmann ve "Die türkische Literatur des zwanzigsten Jahrhunderts"
Adlı Eseri**

Semran CENGİZ*

Özet: Tarih boyunca Türk ve Alman toplumları askeri, siyasi ve ekonomik alanda önemli ilişkiler içerisinde olmuşlardır; ancak aynı etkileşim edebiyat alanında söz konusu değildir. Özellikle Fransızlarla karşılaştırıldığında Almanlarla bu anlamda bir etkileşimin ne kadar az olduğu görülecektir. Buna rağmen Türkoloji alanında Batı'da yapılan araştırmalarda Alman şarkiyatçıların sayısı azımsanmayacak kadar çoktur. Paul Horn, Otto Hachtmann, Martin Hartmann, Theodor Menzel, Otto Spies bunlardan sadece birkaçıdır. Bu araştırmacılar özellikle Yeni Türk Edebiyatı'na dair yaptıkları çalışmalarla Türkolojiye önemli bir hizmet sunmuşlardır.

Anahtar sözcükler: Alman şarkiyatçıları, Türkoloji, Otto Hachtmann, Yeni Türk Edebiyatı

Modern Turkish Literature in German Sources:

**Otto Hachtmann and Die türkische Literatur des zwanzigsten Jahrhunderts
(Turkish Literature in 20th Century)**

Abstract: Relationships regarding literature between the German and Turkish societies, who have been in close economic, military and political relationships throughout history, have been weak most of the time. Especially compared to the French this relationship has generally been weak. In spite of this, it is a fact that the role played by the German in Turkology is considerably high. Paul Horn, Otto Hachtmann, Martin Hartmann, Theodor Menzel, Otto Spies are just some of those. These authors served Turkology considerably with their works especially in Modern Turkish Literature.

Key words: German orientalists, Turkology, Otto Hachtmann, Modern Turkish Literature

Giriş

Almanya'da Türkoloji çalışmalarının tarihine bakıldığında, bazı şarkiyatçıların Yeni Türk Edebiyatı'na ilgi gösterip bu alanda araştırmalar yaptıkları görülmektedir; ancak bunlardan Türk araştırmacılar ne yazık ki faydalanamamıştır, bunda eserlerin dillerinin Almanca olmasının büyük payı vardır. Yeni Türk

* Dr.

ALMAN KAYNAKLARINDA YENİ TÜRK EDEBİYATI

Edebiyatı alanında 20. yüzyılın başından itibaren Almanya’da yapılan çalışmaların sayısı az olmamakla beraber, yeterli değildir. Almanya’da bu alanda ilk araştırmayı yapanlardan biri olan Paul Horn da Batı’da Yeni Türk Edebiyatı’yla ilgili kaynakların azlığından yakınır. Prof. Dr. Paul Horn “Geschichte der türkischen Moderne (Modern Türk Edebiyatı Tarihi)” adlı çalışmasının girişinde bunu şu sözlerle dile getirir:

Batılı ülkeler, Modern Türkiye’nin edebiyatından şimdiye kadar sadece birkaç dergideki makale dışında bilgi sahibi değildi. (Horn 1916:3)

Benzer ifadeler Otto Hachtmann’da da görülmektedir. Hachtmann “Die Welt des Islams (İslam Dünyası)” adlı dergide yayımladığı “Die neuere und neueste Türkische Literatur (Yeni Türk Edebiyatı)” başlıklı yazıda bu konuyu araştırırken kaynak bulmakta çektiği sıkıntıları şu cümlelerle aktarır:

20. Yüzyıl Türk Edebiyatı adlı kitabımı hazırlarken, bu konuyla ilgili bibliyografik kaynakların eksikliğini hissettim. Özellikle Türk edebiyatı söz konusu olduğu için bu durum daha da can sıkıcıydı. Bu nedenle bu konuda çalışacak olanlara kolaylık olsun diye bu alanda yazılmış eserlerin ve makalelerin bir listesini hazırlayıp eserime eklemek istedim; ancak kitabımda yeterince yer olmadığından bunu ekleyememiştim. (Hachtmann 1917:57)

Bizim asıl ilgi alanımız tabii ki Yeni Türk Edebiyatı. Bugünlerde bizde bazı politik ve ekonomik düşüncelerden dolayı ortalık, modern Türkiye üzerine yazılan kitap, broşür, dergi ve gazete yazıları kaynıyor, buna rağmen Yeni Türk Edebiyatı üzerine çok az yazılmıştır. (Hachtmann 1917:60)

Dr. Otto Hachtmann’ın 1916’da basılmış olan “Die türkische Literatur des zwanzigsten Jahrhunderts (20.Yüzyıl Türk Edebiyatı)” adlı çalışması Paul Horn’dan sonra bu sahada yazılmış önemli eserlerdendir. “Die Literaturen des Ostens (Doğu Edebiyatları)” adlı çalışmanın 4.cildini teşkil eden bu eser, Paul Horn’un bıraktığı yerden Yeni Türk Edebiyatı’nı ele alır ve bu dönemin önde gelen sanatçılarını tanıtır. 64 sayfadan oluşan eserin son bölümünde yazar, yaşadığı dönemde Türkiye’de çıkan önemli edebiyat dergilerini ve gazetelerini de kısaca tanıtır. Biyografisi hakkında hiçbir bilgiye ulaşamayan Hachtmann’ın Türkolojiyle ilgili olarak biri bu incelemenin kapsamında yer alan “Die türkische Literatur des zwanzigsten Jahrhunderts (20.Yüzyıl Türk Edebiyatı)”, diğeri de “Europäische Kultureinflüsse in der Türkei (Avrupa Kültürünün Türkiye’deki Etkileri)” olmak üzere iki çalışması öne çıkarken, bunların dışında 1916 yılında 37 sayfa olarak basılan “Türkisch, wie man es erlernt und lehrt: Die Wege zur Erlernung der türkischen Sprache; nebst einer Einführung in die türkische Literatur (Türkçe Nasıl Öğrenilir ve Öğretilir? Türk Dilini Öğrenme Yolları ve Türk Edebiyatına Giriş)” adlı bir çalışması da bulunmaktadır.

Die türkische Literatur des zwanzigsten Jahrhunderts (20.Yüzyıl Türk Edebiyatı)

1916 yılında basılan bu eserde Otto Hachtmann'ın kendisinden önce Yeni Türk Edebiyatı üzerinde araştırma yapan Paul Horn'un eserini incelediği ve onda yer almayan yazar ve şairleri incelemeye gayret gösterdiği görülmektedir. Önsözde Paul Horn'un kitabını basan yayınevini isteği üzerine böyle bir çalışma yaptığını belirten Hachtmann, Horn'un bitirdiği yerden kendi dönemine kadarki şair ve yazarları seçmekte zorlandığını, bu konuda Leipzig Üniversitesi'nde Türkçe dersleri veren Ahmed Muhiddin'in ve Berlin Üniversitesi'nden Prof. Dr. Martin Hartmann'ın kendisine yol gösterdiklerini söyler. Hachtmann başlangıçta, Horn'un devamı niteliğinde bir çalışma yapmak istediğini ancak zaman azlığından dolayı bundan vazgeçtiğini belirtir. Horn'un ele aldığı şair ve yazarları incelediğini, kendisinin ise yelpazeyi biraz daha genişleterek Mehmed Emin'i de kapsayan bir çalışma yaptığını açıklar. İncelediği sanatçıların biyografilerine dair bilgiler için, İstanbul'da yayımlanan 1914 tarihli Nevsal-ı Milli adlı almanaktan yararlandığını belirtir.

Hachtmann çalışmasının *Giriş* kısmında, Türk edebiyatının 1900'e kadarki bölümüne ait ürünleri ve 1900'den sonraki bazı sanatçıları Horn'un, eserinde tanıttığını, bu eserlerin ve sanatçıların Almanların ruhunda pek de yankı bulmadığını belirtir. Ancak yeni dönemde pek çok sanatçının eskisinden farklı bir yol izlediğini, Balkan Savaşı'nın ve I. Dünya Savaşı'nın yarattığı politik ve duygusal ortamın buna yol açtığını söyler. Bu duygusal yeniden doğuşun hep birlikte görülmesinin ve yaşanmasının büyük mutluluk olduğunu ifade eder. Hachtmann şairane bir üslupla, Yeni Türk Edebiyatı'nın doğuşunu şu sözlerle belirtir:

Türk edebiyatı savaşın demir kürü sayesinde kansızlığını tedavi etti. Gücünün bilincinde, açıkgozlu bir genç ya da bir izci gibi, parlak bir geleceğin fecrine bakıyor. Kadınlarda ve erkeklerde yepyeni, heyecan dolu bir yaşama isteği dolup taşmakta: Öz disiplin, dürüstlük ve iktidar genel idealler haline geldi. O halde bu yaratma azmi içerisindeki şair ve yazarların arasında, dahi mertebesine ulaşmış biri olamaz mı? Birkaçı için bunu kolaylıkla söyleyebilirim. Güneşin doğuşu için beklenti dolu bir hava var: Türkiye'nin semalarında parlayan bir fecir var. Ki o, uzun zaman kederli akşam kızılığıyla yetinmek zorunda kalmıştı. Yakında Türklüğün yeni güneşi doğacak. Onun sıcak ışınlarının, uykudan uyanan yaşamı çiçeklerle ve çiyle beslemesini umut ederiz. (Hachtmann 1916: 7-8)

Otto Hachtmann, bu sözleriyle 1908'den itibaren başlayan Milli Edebiyat'ı haber vermekte ve bu edebiyatı doğuran koşulları; bu dönemin, sanatçıların ruhunda yaktığı millî kimlik ateşinin gücünü anlatmaktadır. Uzun yıllar kimlik sarsıntısı geçiren Türk edebiyatı nihayet kendi yolunu bulmuş; Fars ve Fransız edebiyatlarının etkisinden kurtularak kendi özüne dönmüştür. Hachtmann'a göre bu yeni uyanışta kimi Almanlar, Türkler için birer güneş olmak istemektedirler; ancak böyle bir

karar, Türkler için hiç de doğru olmayacak ve onlar için üçüncü bir edebi esaret dönemi başlatacaktır.

Uzun bir süre Fransız edebiyatının etkisinde kalan Türk edebiyatının henüz kendini tam anlamıyla bu tesirden kurtaramadığını belirten Hachtmann, önde gelen birçok şair ve yazarın ruhunu, Fransız edebiyatından ve Fransız biliminden beslediğini belirtir. Milliyetçi Yeni Turancılar'da bile Fransızların etkisi görülmektedir. Bunun yanı sıra İngiliz ve Amerikan edebiyatlarının da etkisinde kalanların olduğunu, ancak buna karşılık Almanların Türkler üzerinde önemli bir etkisi bulunmadığını belirtir:

Bütün edebi önderler Fransızca'yı tek Avrupa dili olarak görmekte, ruhlarını Fransız edebiyatı ve bilimiyle beslemektedirler. (...) Bunların dışında Fransız kültür tarihçileri, B. Seignobos, Le Bon ve Durkheim gibi sosyologlar da sanatçıların tarih ve dünya görüşleri üzerinde önemli bir etki yapmışlardır. Nitekim bu kişiler milliyetçi bir grup olan Yeni Turancılar üzerinde de önemli bir tesire sahiptirler. Kadınlar üzerinde daha çok İngiliz etkisi görülür. Bunda Türkiye'deki kadın okullarının çoğunun İngiliz-Amerikan ekolünde olmasının etkisi büyüktür. Türklerin ruh yapısında Almanların bir tesiri görülmez. (Hachtmann 1916:8)

Hachtmann'a göre yukarıda bahsedilen nedenlerden dolayı pek çok Türk sanatçı kendisini yarı Fransız hissetmektedir. Yazar, bu sanatçıları "Halbtürken (Yarı Türkler)" olarak adlandırır. Onlardan bazılarının, Cenab Şehabeddin gibi, Türkçe konuları Fransızca biçimlerle sunduklarını belirtir:

Cenab Şehabeddin hem şair hem de nesir yazarıdır. Onun şiirleri çok sade ve hoştur. O, Fransız Musset olarak adlandırılabilir. Bu doğru bir adlandırmadır; çünkü onda, Fransızların basit, hoş söylemleri vardır. Fakat Cenab Şehabeddin, Fransızların kendini beğenmiş karamsarlığına sahip değildir, aksine pek çok çağdaşından farklı olarak onda aşırı santimentalizm görülmez. (Hachtmann 1916:11)

Benzer ifadeleri yazar, Mehmed Rauf için de kullanır. Bütün hisleri ve düşünceleri kadınlar olan Mehmed Rauf'un da eserlerinde kendisini bir Türk'ten ziyade bir Fransız gibi hissettiğini söyler:

Rauf'un bütün hisleri ve düşünceleri kadınların etrafında dönmektedir. Onun hemen hemen bütün eserleri aşk ve evlilik hikayelerinden oluşmaktadır. Onda büyüklük ve canlılık eksik olduğu için, yeni kuşak onu özel bulmamaktadır. Ayrıca o, eserlerinde kendisini Türk değil, Fransız hissetmektedir. Kokotlar onun eserlerinde önemli bir rol oynamaktadır. (Hachtmann 1916:13)

Mehmed Rauf'tan sonra Hüseyin Cahid'i ele alan Hachtmann, ondan "*kavgayı seven bir politikacı ve santimental bir yazar*" (Hachtmann 1916:16) olarak söz eder. 1916 yılında Almanya'ya bir seyahat de yapmış olan Hüseyin Cahid'in Almanya'nın samimi bir dostu ve hayranı olduğunu söyler. Politik mevzularda

kavgacı bir kimlik sergileyen Cahid'in, edebi eserlerinde tamamen zıt bir kimlikle ortaya çıktığını söyleyen Hachtmann, yazarın bu yönüne dair şu değerlendirmelerde bulunur:

Onun edebi eserlerinde enerji dolu bir insanla karşılaşılmaz. Neredeyse hepsi yorgun, karamsar bir sesle konuşurlar. Bu tezat, şöyle açıklanabilir: Hüseyin Cahid, enerjisini politik kavgalarda tüketmektedir; çünkü o kendisini bu iş için gerçekten yetkili hissetmektedir. Ama edebi eserler için geriye sadece güçsüz ve yorgun saatler kalmaktadır. O, Fransız roman yazarı Paul Bourget'e dayanan büyük becerisi ve dayanıklılığı sayesinde kendisine güçlü bir görüntü vermeye çalışsa da, Ahmed Hikmet kadar gücünü şekillendirememekte, aksine zayıflıklarını sergilemektedir. Bunu başardığı anlar çok nadirdir. Bu çalışmamızda Hüseyin Cahid'e yer vermemek olmazdı. O, Türkiye'de zayıflıklarına rağmen büyük saygı görmektedir. Ayrıca Hayal İçinde adlı romanında savaşın önceki Türkiye'de çok rastlanan, ama bir o kadar da az sevilen, Fransız kültüründe hastalıklı gençler olarak nitelendirilen insan tipleri çizmiştir. (Hachtmann 1916:17)

Bazı yazar ve şairlerin hem biçim hem de içerikte Türk kalmaya özen gösterdiklerini ancak bunu başaramadıklarını söyleyen Hachtmann, yeni başlayan Milli Edebiyat akımında ise kimi sanatçıların, Avrupa'yı göz ardı etmemekle beraber Türk kalmayı yeğlediklerini belirtir. Bilim ve teknikte Avrupa'yı örnek almak isteyen bu grup, edebiyatta ve sanatta Türklüğü savunmaktadır. Onlar Hachtmann'ın tabiriyle "Turancı" kültürün yeniden canlanmasını istemektedirler. "Neu-Turaner (Yeni Turancılar)" için çalışma ve mücadele, yaşamlarının hedef noktasıdır.

Hachtmann, çalışmasını "Halbtürken (Yarı Türkler)" ile "Neu-Turaner (Yeni Turancılar)"dan oluşturduğunu belirtir. Uzun yıllardır milli bir edebiyat oluşturmak isteyen Türklerin şimdi tarihi bir an yakaladıklarını ve bunu da başarıyla gerçekleştireceklerine inandığını söyler.

Otto Hachtmann, kitabına "Yarı Türkler" diye adlandırdığı sanatçılarla başlar. Sırasıyla Cenab Şehabeddin, Mehmed Rauf, Hüseyin Cahit ve Faik Ali'yi tanıtır. Daha sonra hem "Yarı Türkler"e hem de "Yeni Turancılar"a dahil olmayan Yakup Kadri ile Mehmed Akif'i tanıtır. Yakup Kadri'yi "Yeni Turancılar"a yakın görmekle beraber tam olarak gruba dahil etmez. Onun daha ziyade kendisine has bir tarzı olduğunu belirtir. Yakup Kadri'yi Modern Türk Edebiyatı yazarları içerisindeki en başarılı sanatçı kabul eden Hachtmann, onu bir dahi olarak görür. Onda kendisinden önceki kuşağa mensup yazarlarda görülen ağlamaklı halin, santimentalizmin olmadığını, onun anlatım özelliği olarak Flaubert ve Maupassant'a yaklaştığını söyler. Benzer ifadeleri Mehmed Akif için de kullanır.

Kendisini kesinlikle, muhafazakâr biri olarak adlandıran Akif, aynı zamanda kendisini tamamen bir Müslüman Osmanlı olarak hissetmektedir, bir Moğol-Türk olarak değil. Müslümanlığın ilk yılları, Halife Ömer dönemi ve Osmanlı

imparatorluğunun parlak zamanları Akif'in muhayyilesini süsleyen zaman dilimleridir. O, hem Batılılaşmaktan hem de Moğollaşmaktan(Tükleşmek) eşit şekilde nefret eder. Eski Şark'ın bilgeliğiyle dolu olan şair, Arapça ve Farsçanın büyük bir uzmanıdır. Akif, Arapçanın manevi sanat şaheserlerine tamamına hayran olurken, Farsça eserleri ayırma tâbi tutar: Hafız'dan nefret ederken, Sadi'yi sever ve ondan sık sık alıntılar yapar; bu, şu anlama gelmektedir: Akif, rafine kösnüllükten nefret etmekte; ancak sade bilgeliği sevmektedir. Dünya görüşü olarak Doğulu olan şair, sanatsal anlamda modernidir. Bu sofu Müslüman aynı zamanda, çirkinlikleri doğrudan doğruya söyleyecek cesarete sahip amansız bir natüralisttir. (Hachtmann 1916:26)

Celal Sahir ve Ali Canib'den sonra Hachtmann, sözü "Neu-Turaner(Yeni Turancılar)"a getirir. Bu grupta Ahmed Hikmet, Halide Edib, Aka Gündüz, Mehmed Emin ve Ziya Gökalp bulunmaktadır.

Eserini, yazar merkezli oluşturan Hachtmann önce, yazarların biyografileri hakkında kısaca bilgi verir. Daha sonra onların edebi kişiliklerini ve eserlerini tanıtır. Çok fazla detay içermeyen bu eseri asıl önemli kılan yazarın, Türk edebiyatına ve Yeni Türk Edebiyatı'nın sanatçılarına dair zaman zaman yaptığı değerlendirmelerdir. Milli Edebiyat Dönemi'nin Türk edebiyat tarihçileri tarafından Mehmed Emin-Ahmed Hikmet Devresi olarak nitelendirildiğini belirten Hachtmann, aynı durumun Servet-i Fünun Dönemi için de söz konusu olduğunu, bu dönemin de Halid Ziya-Tevfik Fikret Devresi olarak adlandırıldığını belirtir.

Son gruptaki sanatçılar arasında Mehmed Emin'e fazla yer ayıran Hachtmann, "onu yeni kuşağın iyi ve sadık bir baba gibi gördüğünü" (Hachtmann, 1916:47) belirtir. Mehmed Emin'in halkın yüreğinde Alman şair Ernst Moritz Arndt gibi önemli bir yere sahip olduğunu söyler:

İlk şiirleri asker şiirleri olmasına ve Dünya Savaşı'nı dillendiren şair olarak değerlendirilmesine rağmen, Mehmed Emin'i bir savaş şairi olarak nitelendirmek çok yanlıştır. (...) Onun "Türk Sazı"ndaki şiirlerini okuduğunuz zaman bu şiirlerin barış dostu bir insanın sıcak yüreğinin derinliklerinden geldiğini anlarsınız. (Hachtmann 1916:47)

Çalışmasını Ziya Gökalp'le bitiren Hachtmann, onu "Türk milliyetçiliğinin lideri ve modern Türklüğün başı" (Hachtmann 1916:52) olarak değerlendirir:

Ziya Gök Alp soylu bir ailenin saygın evladıdır. Güçlü bir idealizmin coşkusudur. Yeni, saf bir Türklük oluşturmak onun idealidir. Eski Tatar özellikleriyle İslam kültürünün ahenkli bir birleşimini oluşturmak ister. Onun edebi çalışmalarının ağırlık noktasını bu idealizmi gerçekleştirmeye yönelik fikirlerini ortaya koyduğu makaleleri oluşturmaktadır. (Hachtmann 1916: 52)

Otto Hachtmann, Türklerin milli bir edebiyat oluşturma yolundaki çabalarını takdir etmekte ve onları bu konudaki gayretlerinde başarılı bulmaktadır. Eserinin

son paragrafında bu yöndeki düşüncelerini belirten yazar, “Inshallah (inşallah)” diyerek çalışmasını sonlandırır.

Sonuç

Paul Horn’un açtığı yolda Yeni Türk Edebiyatı üzerine inceleme yapmaya karar veren Otto Hachtmann, çalışmasıyla Batı’da bu alandaki boşluğu kısmen de olsa doldurmaya çalışmıştır. Tanzimat’la başlayan Yeni Türk Edebiyatı’ndaki Fransız etkisini, yazarlar ve eserlerden hareketle gözler önüne sererek yeni edebiyatın kimlik sıkıntılarını anlatmaya çalışır. “Yarı Türkler” ve “Yeni Turancılar” ifadeleriyle belirlemeye çalıştığı bu kimlik bunalımının, sanatçılarda yarattığı etkiyi ve bu etkinin onların eserlerindeki yansımalarını açıkça ortaya koyar.

Hachtmann’ın çalışması da Horn’unki gibi yüzeysel bir incelemedir. Yazarlar ve eserler derinlemesine ele alınmamış, tanıtıcı bir yol takip edilerek kısaca bilgilendirme yoluna gidilmiştir. Zaman zaman Türk edebiyatı ve sorunları üzerinde görüşler belirtilse de bunlar oldukça sınırlıdır. Batı’da bu alanda yapılan çalışmaların yok denecek kadar az olması, bunda etkin bir rol oynamıştır. Nitekim Horn da Hachtmann da bunu dile getirmişlerdir. Yazarlara ve eserlerine dair bilgilere ulaşmakta zorluk çeken Hachtmann’ın bu çalışması her şeye rağmen Türkolojiye büyük bir hizmettir. Almanya’da bilinmeyen, tanınmayan bir edebiyatı tanıtmaya yönelik olarak yapılmış olan bu küçük çalışma, özellikle Milli Edebiyat dönemine ve Türkçülük cereyanının doğuşuna dair bilgilere yoğunlaşmış olsa da genel olarak Yeni Türk Edebiyatı’nın oluşma koşullarını, sanatçıların edebiyata hizmetlerini, yeni edebiyatın kimlik bunalımlarını anlatması açısından büyük bir değer taşımaktadır. Almanya’dan Yeni Türk Edebiyatı’na açılmış olan bu pencere, şimdilik çok küçük olsa da ileride yapılacak olan çalışmalara destek oluşturması açısından dikkate değerdir.

Hachtmann, başta da belirtildiği gibi bu alanda kaynak eksikliğinin farkında olduğu için eserinin son bölümünde araştırmacılara yardımcı olmak maksadıyla Türk edebiyatıyla ilgili gazete ve dergileri de tanıtmayı ihmal etmeyerek, araştırma dünyasına küçük de olsa önemli bir hizmette bulunmuştur. Yazar Tanin, İkdam, Sabah, Tasvir-i Efkar ve Turan gazeteleri hakkında kısaca bilgi verdikten sonra Servet-i Fünun, Türk Yurdu, Mekteb, Genç Kalemler, İslam Mecmuası ve Milli Tetebbular Mecmuası’nı tanıtır. Bunlar arasında hakkında en fazla açıklama yaptığı Servet-i Fünun’la ilgili olarak şunları söyler:

Resimlerle süslenmiş bu dergi, Modern Türk Edebiyatı’nın en önemli bilgi kaynaklarından. Nitekim yeni dönemin bütün önemli şair ve yazarları bu dergide çalışmışlardır. Üstad Ekrem, Tevfik Fikret, Halid Ziya, Mehmed Rauf, Celal Sahir, Hüseyin Cahid, Cenab Şehabeddin, Faik Ali ve Ahmed Hikmet bunlar arasındadır. (Hachtmann 1916:58)

ALMAN KAYNAKLARINDA YENİ TÜRK EDEBİYATI

Görüldüğü üzere, Almanya'da Yeni Türk Edebiyatı'na yönelik önemli çalışmalar yapılmış ve bu edebiyatın Batı'da tanıtılması için önemli bir hizmet sunulmuştur. Önce Paul Horn, daha sonra da Otto Hachtmann, yenileşme gayreti içerisindeki Türk edebiyatını ve yazarlarını ele alarak Türkolojiye büyük katkı sağlamışlardır. Bu küçük ama bir o kadar da değerli katkı sayesinde daha sonra Prof. Dr. Martin Hartmann, Theodor Menzel ve Otto Spies gibi şarkiyatçılar Yeni Türk Edebiyatı'na dair çok önemli çalışmalar yapmışlardır.

Kaynakça

- HACHTMANN, Otto (1916), *Die türkische Literatur des zwanzigsten Jahrhunderts*, Leipzig: C.F.Amelangs Verlag.
- HACHTMANN, Otto (1917), "Die neuere und neueste Türkische Literatur", *Die Welt des Islams*, Berlin: Verlag „DER NEUE ORIENT" G. M. B. H.,V, 612-777:57-96.
- HORN, Paul (1916), *Geschichte der türkischen Moderne*, Leipzig: C. F.Amelangs Verlag.